

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

ВІСНИК

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 1 (42)

**РІК НЕЗЛАМНОСТІ! РІК ПЕРЕМОГИ!
*УСІМ ОСВІТЯНАМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ...***

Вінниця – 2023

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
ВИПУСК № 1 (42)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія ВЦ № 1065-423-ПР від 24 грудня 2019 року
Журнал
(науково-виробничий, навчальний, довідковий)

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік
Мова видання: українська, англійська, німецька

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 7 від 23 лютого 2023 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 1(42) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2023. 146с.

ЗМІСТ

С Л О В О Р Е Д А К Т О Р А

ТУРЛЮК СВІТЛАНА, ЮНАШ ВІКТОРІЯ

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ І ФОРМ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ КОЛЕДЖУ 5

Ф І Л О Л О Г І Ч Н І С Т У Д І Ї

БАБІЙ АЛЛА, ВЕРЕМІЙ А. А.

МІСІЯ, БАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ЗАВДАННЯ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ ФІЛОЛОГІВ-СЛАВІСТІВ 13

ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, БІЛИК ІРИНА

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНО ОБДАРОВАНОЇ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ 19

ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ГУЧОК НАДІЯ

КОРОТКИЙ ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ СТАНОВЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ДО СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ 25

ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ІВАШКО АНАСТАСІЯ

ІСТОРИЧНА ІНВЕРСІЯ В ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ ЯК АВТОРСЬКИЙ ПРИЙОМ БАЧИТИ СВІТ ІНАКШЕ 31

МИХАЛЬЧУК ОЛЕСЯ, ДЕРЕВЕНКО ОЛЕКСАНДРА

THE IMPACT OF ENGLISH BIBLICAL TRANSLATIONS ON THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE AND LINGUISTICS 38

П С И Х О Л О Г О - П Е Д А Г О Г І Ч Н І С Т У Д І Ї

СВЕРЛОВИЧ ВАЛЕНТИНА

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ 44

ГОРОДЕЦЬКА ВАНДА

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОХОДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 57

БАРЩЕВСЬКА ІННА

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ АСПЕРГЕРА ТА СДУГ 61

ЦІСАР ІРИНА, БОРОДІЙ ОЛЬГА

РОЛЬ КАЗКИ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ 65

ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, КАПУСТА ДАР'Я

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТЕЖИНИ В ОЗНАЙОМЛЕННІ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПРИРОДНИМ ДОВКІЛЛЯМ 68

ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА, ПЕДОЧЕНКО АНАСТАСІЯ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ 72

ЦІСАР ІРИНА, РУМЯНЦЕВА ВІКТОРІЯ

ВПЛИВ АРТ-ТЕРАПІЇ НА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА..... 78

МАРЦЕНЮК ОЛЕНА

ПСИХОЛІНГВІСТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАНЯТЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 82

Н А У К О В О - М Е Т О Д И Ч Н І С Т У Д І Ї

БУГА ОКСАНА

НАБУТТЯ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР..... 88

ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО

ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДИКИ ТРЕНУВАННЯ В БІГОВІ НА ВИТРИВАЛІСТЬ..... 93

СКРИПНИК НАДІЯ, ВОЛКОТРУБ А.О., ДЕМЧУК ВЕРОНІКА

STORYTELLING ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ ТРЕНД ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 98

СКРИПНИК НАДІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МАКСИМЕНКО Н. В., ТКАЧУК ТЕТЯНА

МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ І МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 104

ШУСТОВА НАТАЛІЯ, ГОРБАТЮК А. В.

*ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПИСЬМОВОГО ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ БАГАТОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ*109

СТЕПОВА АЛЛА

МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ..... 114

ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, ЦІСАР ІРИНА

ВИКОРИСТАННЯ «РОЗВИВАЮЧОГО ПРОСТОРУ» ЗА М. МОНТЕССОРІ ДЛЯ КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ..... 118

ЯРЕМЧУК ОКСАНА

ФОРМУВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ І ПІДПРИЄМЛИВОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ ЗА ДОПОМОГОЮ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ЗАДАЧ ФІНАНСОВОГО ЗМІСТУ..... 123

В І Д О М І І М Е Н А

ПОХИЛЮК ОЛЕНА

«ТОЙ, ЩО СЕРЦЕ ОБЕРНУВ У СУРМУ» (бесіда до 115-річчя від дня народження Олега Ольжича (приклади поезії за збіркою «Незнаному воякові»..... 127

КІСЕЛЬОВ ДМИТРО

Б. ШОУ. ХУДОЖНЯ ПРАКТИКА: ПРОБЛЕМИ І ТРАДИЦІЇ..... 130

ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ

ПЕРШІ ПІВ ТИСЯЧІ РОКІВ З ІСТОРІЇ ШПИКОВА..... 133

Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля”/ О.Білан,
Вид. 2-ге зі зм. і доп. Тернопіль : Мандрівець, 2022. – 216 с.

8. Соломеннікова О.А. Екологічне виховання в дитячому садку. – М: Мозаїка-Синтез, 2008.

*Стаття надійшла до редакції
25 січня 2023*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

УДК 37.091.33 – 028.22

ОМЕЛЯНЧИК ТЕТЯНА

*викладач-методист кафедри української філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

ПЕДОЧЕНКО АНАСТАСІЯ

*студентка філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

У статті дається історіографічне тлумачення ролі наочності в навчально-виховному процесі а також висвітлено роль активного використання наочних засобів навчання на різних етапах розвитку шкільної освіти, накреслено певні моменти психолого-педагогічного аналізу використання наочності на уроках та в позакласних заходах.

Ключові слова: *освітній процес, проблема наочності, психологічні умови, чуттєве сприйняття, історичний підхід, психолого-педагогічний аналіз.*

Постановка проблеми. Розвиток суспільства на сучасному етапі характеризується процесом його інформатизації, що змінює вимоги до освіти. Стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій спричинив перебудову інформаційного середовища суспільства, відкриваючи нові можливості суспільного прогресу, що знаходить своє відображення і в освіті. З поняттям «інформація» тісно пов'язаний термін «наочність», що є одним із засобів інформаційних і комунікаційних технологій. Ефективність застосування наочності визначається її роллю у навчальному процесі. Визначення цієї ролі

впливає з психолого-педагогічних досліджень впливу складових наочних засобів навчання на розвиток когнітивних можливостей учня.

В наш час із зміною вимог і потреб суспільства і науки вдосконалюються, розвинулися і розширилися функції, можливості використання навчально-наочного матеріалу, його видова різноманітність, яка дає змогу зробити наочним вивчення таких предметів, процесів і явищ, які не можуть безпосередньо сприйматися за допомогою органів чуттів. Отже, традиційного розуміння принципу наочності у процесі пізнання в умовах сьогодення

недостатньо, тому це питання потребує розвитку і вдосконалення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемі використання принципу наочності приділяли значну увагу педагоги: В. Болтянський, Я. Коменський, А. Леонтьєв, Г. Песталоцці, Ж. Руссо, К. Ушинський А. Брушлинський, та ін. В їх працях розглядалася роль та значення наочності в утворенні, формуванні понять та продуктивній навчальній діяльності учнів.

Теорії впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес присвячено праці Н. Апатової, М. Жалдака, Ю. Машбиця, Н. Морзе, та ін.

Вирішенню проблем застосування технічних засобів навчання присвячені праці С. Архангельського, В. Беспалька, А. Прессмана, Г. Суворової та ін.

Питання формування інформаційної культури педагога, перспективи та проблеми застосування ТЗН і мультимедійних засобів розглядають Р. Гуревич, В. Биков, А. Гуржій, К. Елшир, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Захарова, І. Підласий, Є.Полат, І. Роберт, С. Свириденко, О. Співаковський та ін.

Питанням навчального кіно присвятили свої монографії З. Аболіна, Т. Абрамова, Н. Арнольд, В. Балашов, Д. Полторак, Л. Прессман, О. Рябчун, В. Беспалько, Є. Соловійова, Л. Чашко, М. Шахмаєв, А. Юр'єв та ін.

Метою статті є вивчення та теоретичне обґрунтування проблеми застосування наочності, аналіз наукових підходів до проблеми використання наочності у навчальному процесі,

уточнення трактування наочності, як дидактичного принципу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема наочності в освітньому процесі має давні традиції і є історичною категорією. Наочність виникла з потреби передачі духовного досвіду одного покоління іншому через демонстрацію звичаїв, традицій, ритуалів, етичних норм поведінки і т. п. Підтвердження цьому знаходимо в народній педагогіці: «Краще раз побачити, ніж сто разів почути», «Бурчання наскучить, приклад научить» та ін. До використання наочності в освітньому процесі зверталися ще тоді, коли не існувало ні писемності, ні школи. Її інтуїтивно використовували в педагогічному процесі.

Аналізуючи античне виховання й навчання, дослідники історії педагогіки (М. Рубінштейн, Г. Жураковський, А. Марру і ін.) відзначають, що стародавні греки користувалися ідеєю наочності у вихованні, даючи конкретні зображувальні образи мужності, міцності, сили, краси і різних видів чеснот. У свою чергу стародавні римляни були впевнені, що повільніше проникає в душу те, що сприймається слухом, ніж те, що ми бачимо своїм надійним поглядом і що сприймається нами як спостереженнями. Звідси відомий вираз: спостереження на власні очі замінює собою доказ. За словами Квінтіліана, довгий і важкий шлях через правила, легкий і успішний – через приклади [1, с.16].

Антична педагогіка прагнула встановити співвідношення емпіричного й абстрактного знання, показати можливості

використання наочності в педагогічному процесі. Але антична педагогіка, зробивши перші кроки в області наочного виховання й навчання, не змогла розглянути цю проблему в комплексі через надзвичайно суперечливий, конфліктний суспільний розвиток.

У середні віки, коли переважали словесно-схоластичний шлях навчання й догматизм, ідея наочності була віддана забуттю. Схоластичне виховання з його догматизмом і вербально-абстрактним стилем виявляється нездібним забезпечити повноцінний розвиток дитини.

В епоху Відродження педагогі-гуманісти (Гуаріно да Верона, Джованні Конверсині да Равенна, Вітторіно да Фельтре, Ф. Рабле, М. Монтень, Х. Вівес та ін.) пропонували починати пізнання із спостереження і досвіду. Вони пов'язували наочність з чуттєвим сприйманням навчального матеріалу, що сприяло свідомому засвоєнню знань учнями. Педагогі-гуманісти не змогли з'ясувати психолого-педагогічну сутність наочності, але включення наочних засобів в процес навчання починає носити цілеспрямований і систематичний характер.

Проблема наочного навчання набуває свого справжнього значення з виникненням дидактики, коли принцип наочність стає одним з провідних принципів навчання.

Ґрунтуючись на сенсуалістичній філософії і поставивши в основу пізнання і навчання чуттєвий досвід, Я. Коменський теоретично обґрунтував і розкрив принцип наочності «від живого

споглядання до абстрактного мислення...». Живе споглядання здійснюється через наочне навчання, і на цій основі відбувається перехід до абстрактного мислення. Цей принцип знайшов своє відображення у «золотому правилі» дидактики: «Тому нехай буде для учнів золотим правилом: усе, що тільки можна, пропонувати для сприймання відчуттями, а саме: бачене – для сприймання зором, те, що можна почути – слухом, запахи – нюхом, що підлягає смаку – смаком, доступне дотику – дотиком. Якщо які-небудь предмети відразу можна сприйняти декількома відчуттями, нехай вони відразу сприймаються декількома відчуттями» [2, с.8]. Як і Я. Коменський, багато тодішніх педагогів міркували так: у навчанні необхідно, наскільки це можливо, предмети, що вивчаються, представляти безпосередньому спостереженню учнів, учити учнів за самими предметами, а не з книжок про ці предмети.

Проблема наочності у вихованні й навчанні отримує свій подальший розвиток в працях таких видатних мислителів і педагогів, як І. Песталоцці,

Т. Кампанелла, Дж. Локк, Р. Оуен, Ж. Руссо, І. Гербарт, А. Дістервеґ та інших, які уточнили його сутність, виділили два рівні сприймання (зовнішнє і внутрішнє), обґрунтували психологічні особливості використання наочності під час навчання дітей різних за віком.

Ми не даремно звертаємося до з'ясування історичних моментів становлення й розвитку проблеми наочності, адже її суть і психологічна

основа за такого підґрунтя буде зрозуміліша.

Видатні педагоги минулого на основі сенсуалістичної філософії обґрунтували необхідність опори на чуттєве пізнання навколишнього світу у процесі навчання. Теоретичне пояснення наочного навчання уперше зроблено у XVII ст. чеським педагогом Я. Коменським, а пізніше – Дж. Локком, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, К. Ушинським.

У історії слов'янської школи принцип наочності отримав широке практичне втілення. У школах Стародавньої Русі наочність застосовувалася як засіб ілюстрації назви букв у вигляді картинок в азбуках і букварях. Вагомий внесок у розвиток досліджуваної проблеми внесли послідовники Я. Коменського:

М. Ломоносов, М. Новіков, В. Одоєвський, В. Белінський та інші. Вони вважали, що у вихованні й навчанні дітей необхідно спиратися на факти і спостереження, поступово переходити від конкретного до загального.

В. Г. Белінський був гарячим прихильником наочного навчання, яке, на його думку, повинне було допомогти пам'яті й розуму дитини уявити вигляд і образ предметів, які він вивчає.

Засновник наукової педагогіки К. Ушинський розвинув вчення про наочність у навчанні. Він вважав, що наочне навчання будується не на абстрактних уявленнях і словах, а на конкретних образах, безпосередньо сприйнятих дитиною; виступає могутнім засобом формування розумової діяльності на основі чуттєвого образу, служить

основою природовідповідного навчання. Ці ідеї стають основними в розвитку вітчизняної педагогічної думки (М. Пирогов, А. Герд, М. Бунаков, В. Водовозов, М. Корф, В. Стоюнін та ін.).

«Отже, спостереження самих предметів – ось що потрібно для наочності: через порівнювання з баченими нею предметами дитина дістає уявлення і про ті, яких не бачила...», – зазначав В. Водовозов [3, с.76].

Фізіологічне обґрунтування наочності в навчанні дає вчення видатного фізіолога І. Павлова про вищу нервову діяльність. Згідно з його вченням точність у сприйнятті будь-якого знання забезпечується аналізаторами (зоровим, слуховим, дотиковим і нюховим). Мислення, що розглядається ним як результат взаємодії двох сигнальних систем, допомагає правильніше визначити взаємозв'язок образу, слова і дії, знань, умінь і навичок. «Слово, – зазначав

І. Павлов, – яке загубило зв'язок із реальними предметами і явищами, що ним позначаються, перестає бути сигналом для суб'єкта, втрачає для нього своє пізнавальне значення».

Однією із психологічних умов активного і свідомого сприймання засобів наочності є вироблення спостережливості в учнів та формування позитивної настанови під час показу. «Сама настанова на те, щоб дати докладний словесний опис спостережуваних явищ, може чималою мірою сприяти його точності», – зазначав Г. Костюк. Позитивна настанова спрямовує учнів на відтворення істотного у змісті показу, активізує розумову діяльність, допомагає визначити

причинно-наслідкові зв'язки між об'єктами та явищами, сформулювати правильні висновки та узагальнення.

Відомий педагог кінця XIX – початку XX століття П. Каптерев розкрив витoki наочного навчання, показав його роль в початковому вихованні й освіті дітей, обґрунтував теорію наочного навчання. Він виділив види наочності: повна наочність, половинна і наочність розумова або по пам'яті і дав їм характеристику. П. Каптерев пропонував використовувати наочність на всіх етапах педагогічного процесу.

Значна увага принципу наочності в навчанні приділялася вітчизняними педагогами. У навчальних посібниках багатьох авторів (К. Арженіков, О. Гольденберг, В. Євтушевський, С. Шохор-Троцький та ін.) містилися ілюстрації і картинки, що сприяли наочному засвоєнню навчального матеріалу з математики. Найвагоміше питання наочності розкрив С.Шохор-Троцький, що виділив «зовнішню» і «внутрішню» наочність. Він вважав, що наочність розвиває творчу уяву і наочно-образне мислення учнів.

Достатньо повне обґрунтування отримала наочність в освітньому процесі радянської педагогічної думки (П. Блонський, С. Шацький, П. Шимбірев, І. Огородніков, М. Данілов, Т. Ільїна, Г. Щукіна, Л. Занков і ін.).

Особливу увагу з вивчення засобів наочного навчання приділено професором Л. Занковим. Матеріали його дослідження узагальнені в книзі «Наочність і активізація учнів в навчанні». У ній даний глибокий аналіз ефективності різних форм

поєднання слова вчителя і вживаних ним на уроці наочних засобів навчання [4, с.8].

Питанню наочності в навчанні багато уваги приділяли методисти Н. Бу-наков і В. Вахтерів. Використовуючи на заняттях елементи цікавості і наочності, учитель урізноманітнює роботу учнів, яка стає змістовнішою і ефективнішою.

Тема наочності актуальна і в наш час. О. А. Смирнова у своїй публікації зазначила, що у більшості людей найбільшою чутливістю володіють органи зору, вони пропускають у мозок майже в 5 разів більше інформації, ніж органи слуху. Інформація, що надходить у мозок з органів зору по оптичному каналу, не вимагає значного перекодування, вона залишається в пам'яті легко, швидко й міцно. О. В. Запорожець наголошував, що розвиток сприймання відбувається в зв'язку із засвоєнням дитиною сенсорного досвіду людства, оволодінням нею людськими способами ознайомлення з предметами, певними еталонами оцінки їх звукових, оптичних і інших властивостей, словесними їх означеннями.

Філософський і психолого-педагогічний аналіз проблеми показав, що пізнання починається з чуттєвого сприймання навколишнього світу, яке забезпечує відображення дійсності у вигляді чуттєвих конкретних образів, сприймань і уявлень. За допомогою органів чуття людина пізнає навколишню дійсність, за допомогою наочних образів переходить до раціонального пізнання, що дозволяє проводити аналіз і синтез, робити висновки і узагальнення. Чуттєве відображення об'єкту, що виникає в процесі сприймання, формує його

наочний образ, який набуває наочного значення.

Наочність як основа розуміння наукового знання є чуттєво-емоційним феноменом, для якого характерні раціональність, стійкість, модельна визначеність. Предмети і явища, безпосередньо впливаючи на органи чуття, створюють певний образ. Це «зовнішня» наочність. Наочність, яка є основною межею чуттєвого образу, дає підставу ввести поняття *предметної наочності*.

У психолого-педагогічній літературі виділяють «внутрішню» наочність, яка є віддзеркаленням невидимого світу, тобто чуттєве сприйняття дозволяє відобразити не тільки зовнішні сторони предметів (створити їх образ), але і зумовити передумови для уявного аналізу предметів, переходу на рівень відображення сутності. Таким чином, окрім безпосередньої предметної наочності, існує наочність опосередкована, уявна наочність, яка є результатом діяльності пам'яті, уявлень і уяви людини. Отже, правомірно говорити не про «внутрішню» наочність, а опосередковану, *уявну наочність*.

Новий ракурс розуміння принципу наочності зв'язаний з використанням комп'ютерних технологій, які можуть моделювати різні наочні абстракції. За допомогою комп'ютерних технологій створюються і застосовуються віртуальні наочні матеріали, тому можна виділити *віртуальну або комп'ютерну наочність* [5, с.5].

Таким чином, наочність в навчанні й вихованні виступає історичною

категорією. Як дидактична категорія вона не є надбанням окремо взятої епохи, а володіє здатністю розвитку, взаємодії з іншими педагогічними категоріями як попередніх, так і подальших історичних етапів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ми бачимо, що наочність – це широкий комплекс засобів, методів, прийомів, що накопичилися та ствердилися протягом віків, і на сьогодні забезпечують, з одного боку, більш чітке і ясне сприйняття знань, що подаються в усній чи письмовій формі, а з іншого боку, формують, підтримують взаємозв'язок досліджуваних явищ з реальною практикою.

Наочність розвиває увагу, полегшує ясність сприйняття, сприяє кращому запам'ятовуванню і міцному засвоєнню знань, навичок і умінь, запобігає формалізму у навчанні, забезпечує зв'язок теоретичних знань із реальною практикою, полегшує процес засвоєння знань, стимулює інтерес до них, допомагає сприймати об'єкт у розмаїтті його виявів і зв'язків.

У процесі вивчення української літератури наочність має особливу форму реалізації, адже не тільки додаткові дидактичні засоби (натуральні, зображувальні, схематичні, аудіовізуальні) є її проявом, а й саме живе образне мовлення (зразкове вчителя і вдале учнів) виступає дієвим засобом наочності на уроці. А різнобічність та багатство її типів активно діють у взаємозв'язку і в найбільшій мірі сприяють ефективному формуванню відповідних компетентностей учнів.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бухлова Н. Як навчити учня вчитися: поради та рекомендації. Київ: Шк. світ, 2007. 128 с.
2. Вукіна Н. Навіщо нам, українцям, критичне мислення? *Відкритий урок*. 2012. № 9. С.8-10.
3. Коростельов В.В. Формування ключових компетенцій учнів на основі психолого-педагогічної діагностики особистості учня (на уроках української мови та літератури). *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2017. №6. С.86-90.
4. Пентилюк М.І. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні української літератури. *Укр. мова і література в школі*. 2014. №3. С.8-10.
5. Стельмахович М. Розвиток усного мовлення на уроках української літератури в 4–8 класах. Київ: Рад. школа, 1976. 188 с. 5.

*Стаття надійшла до редакції
13 січня 2023*

**ВПЛИВ АРТ-ТЕРАПІЇ
НА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА**

УДК 373.2.013.7] : 376 – 056.264

ЦІСАР ІРИНА

*спеціаліст вищої категорії кафедри теорії, фахових методик та технологій
дошкільної освіти КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

РУМЯНЦЕВА ВІКТОРІЯ

*студентка факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Актуальність. На сучасному етапі розвитку суспільства все більше уваги приділяється дошкільному періоду життя людини, становленню її особистості, особливостям соціалізації, збереженню і формуванню психічно і фізично здорового покоління. Законом України «Про освіту» визначено, що основною метою освіти є всебічний розвиток дитини як особистості, розвиток її талантів, розумових здібностей, збагачення інтелектуального, культурного потенціалу народу. Мовлення є частиною загального розвитку особистості, а навички володіння грамотним зв'язним мовленням – професійною потребою в багатьох сферах громадського життя. Без мовленнєвого спілкування не можливий повноцінний розвиток дитини. Рідна мова є загальною основою навчання і виховання дітей у закладі дошкільної освіти. Оволодіння нею як засобом пізнання і способом спілкування є найбільш вагомим досягненням дошкільного дитинства. Тому завдання навчання рідної мови, розвитку мовлення постає як одне з провідних у всебічному розвитку дошкільника. На сьогоднішній день виникає необхідність по новому розглянути проблематику оптимізації організації системи розвитку мовлення дітей дошкільного віку. У зв'язку з цим